

Private recherche voor advocaat blijft in schaduw

Louis Cornelisse, journalist

Het is niet iets wat je als advocaat van de daken schreeuwt. De inzet van een detectivebureau heeft kennelijk iets groezeligs. Sommige kantoren zeggen nooit gebruik te maken van particuliere speurders, andere geven op slechts ter incasso een detective in te schakelen. Weer andere kantoren hebben er wel mee te maken gehad, maar komen met slechte ervaringen. De branche van de private recherche blijft het liefst in de schaduw van haar eigen rapporten.

De recherchebureaus lijken in de hoek te zitten waar de klappen vallen. Na de liquidatie van het Bureau Mariënborg staan de particuliere speurders in een kwaad daglicht. Mariënborg ging volgens de rechter over de schreef in het vergaren en verhandelen van gegevens. Wetenschappelijk onderzoekers van het WODC stelden bovendien dat er circa driehonderd recherchebureaus bij het ministerie van Justitie een vergunning hebben gekregen, terwijl er zeshonderd en misschien wel meer detectives actief zijn in Nederland. Dat zou betekenen dat zeker enkele tientallen niet de moeite hebben genomen zich aan te melden en zich derhalve als 'vrije jongens' hebben gevestigd.

Ook vanuit een andere hoek kwam de speurdersbranche in een negatief daglicht te staan. In opdracht van de Raad voor de Rechtspraak deed de Amsterdamse raadsheer J. Nuis onderzoek naar de grensvervaging tussen de publieke en de private politiezorg. Eén van de conclusies van Nuis was dat rechters het bewijs waarmee particuliere speurders aankomen, steeds minder zorgvuldig beoordelen. Bovendien, de vraag of de informatie waarop OM en politie zich baseren wel rechtmatig is verkregen, lijkt de magistraten niet te deren, stelde Nuis vast. Over de gebruikte onderzoeksmethodes en eigen gedragsregels van de privé-detectives worden zelden of nooit nadere vragen gesteld, constateerde hij. Nuis noemt dat het 'zoete-koeffect'.

STANDAARD OPDRACHTFORMULIER

Het kantoor van Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn kwam in de publiciteit door de rechtszaak die de ondergang inluidde van Mariënborg. Bestuurssecretaris G. Wilbers kijkt niet met veel

genoegen terug op die tijd. Het kantoor heeft stevige maatregelen genomen om herhaling te voorkomen. Wilbers: 'Na onderzoek zijn we uitgekomen op één bureau waar we gebruik van maken.' De opdracht voor het bureau kan nog louter door één van de advocaten zelf worden gegeven. Wilbers: 'Dat kan alleen volgens een standaardopdrachtformulier dat wij zelf hebben ontwikkeld. Dan kunnen er geen misverstanden optreden wie waartoe opdracht geeft.' Er kunnen twee soorten opdrachten worden gegeven: een uitgebreide of een beperkte. Bij de laatste gaat het om het nazoeke van het inkomen van een debiteur. Bij de uitgebreide opdracht wordt ook onderzoek gedaan naar onroerend of roerend goed.

Heeft het kantoor na alle narigheid met Mariënborg niet overwogen zelf dit soort informatie te gaan verzamelen? 'Nee,' zegt Wilbers, 'dat jaagt de cliënt maar op kosten. Ons uurloon is gebaseerd op ander werk.' De bestuurssecretaris voegt er nog eens aan toe dat het bureau, dat hij niet wil noemen, uitsluitend gebruik mag maken van legale bronnen. 'We hebben dacht ik nu alles goed in de hand. Er is zelfs een compagnon die erop toeziet dat de regels worden gehandhaafd.'

De Amsterdamse advocaat G.J. van Oosten heeft ooit – toen hij nog civiele zaken deed – te maken gehad met particuliere detectives. 'Die jongens weten iets te achterhalen wat jij niet kunt,' was zijn ervaring. Hoe de speurders precies aan hun informatie komen, is volgens hem vaak niet duidelijk. Van Oosten: 'Het is toch vaak schimmig. Ze hebben contacten bij de politie. Het zijn nogal eens oud-politiemensen. Die maken gebruik van hun oude netwerk. Of er is een medewerker plat bij een bank. Want hoe kun je anders aan gegevens komen van een cliënt bij een bank? Hetzelfde geldt voor gegevens bij de belastingen. Hoe komen ze daar aan? Wat ook gebeurt is dat ze zich anders voordoen en zo aan hun informatie komen.'

In zijn huidige strafrechtpraktijk heeft Van Oosten minder te maken met particuliere recher-

Na de liquidatie van Bureau

*Mariënborg staan de
particuliere speurders in een
kwaad daglicht*

cheurs. 'Ik weet dat collega-straftpleiters wel eens bureaus inschakelen om zaken in het straf dossier nader te laten bekijken. Ook dan maken die bureaus natuurlijk gebruik van hun contacten binnen de politie.'

'DAT ZEGT Ú'

Detectivebureau Cleveland afficheert zich met de opsomming 'Veilig, discreet, accuraat, ervaring, betrouwbaar, connecties'. Op de Cleveland-site staat het silhouet van een gleufhoedspeurder, waaruit enige gelijkenis met Sherlock Holmes naar voren komt. De detective bij Cleveland, vermeldt de site, is voor vijftig procent maatschappelijk werker. Hoe dat precies in elkaar zit, wil detective-baas Dick van Cleveland niet over de telefoon zeggen. Hij is op pad. Mogelijk is hij bereid 'in persoon', zoals hij het uitdrukt, helderheid over zijn bezigheden te geven. Het bureau

Task-Force Two Eleven

Hoe zou het gaan? Net zoals bij ons destijds, bij het millennium? Of toch anders, omdat ze daar nu eenmaal anders zijn: compromislozer, absolutistischer.

Bij ons zaten ze ook klaar, advocaten, vanaf 00.00 uur op 1 januari 2000. Maar ik weet zeker dat toen, zeg: om 00.45 uur, het licht niet uitviel en geen bericht kwam van de daarvoor ingehuurde grensstreekbewoner dat boven Doel een machtige rookwolk zijn weg naar de stratosfeer baande, die eerder zo ernstig kijkende millennium task-force leden ballorig werden, een rotje afstaken en de bubbelwijn openden. Snel terug bij 'Doe maar gewoon', onze nationale vector en snelheid richting toekomst. Ook in de balie. Ook bij de 'grote kantoren'.

Zo zal het dáár niet gaan. In de hoofdkwartieren van Democraten en Republikeinen op 2 november. De zelfde 'task-forces' van advocaten maar dan vijftig keer groter. In een zaal met langs de wanden enorme videoschermen, zoals in de betere James Bond-films. Op de schermen, grafisch, de uitslagen en de tussentijdse ontwikkelingen van het stemmen tellen in alle staten van de VS. Een continuo van mobiele telefoons die klingelen en – visueel weer – natuurlijk ergens, centraal een 'gewone' telefoon, onder een stomp en beschenen door een spot. Ernstige blikken, maar dan van de soort ernst die niet wijkt als er een uurtje niets gebeurt, integendeel dan nog ernstiger wordt. Delishop food.

De leider van de task-force, gezeten aan het bureau met daarop de door een spot beschenen telefoon, houdt permanent de vinger boven de 'enter' knop van een computersysteem met eigen voeding, een dynamo die door een para-legal droogfietsend aan de gang wordt gehouden (uh, misschien al een wat te Hollands beeld van de voorbereiding op Armageddon; nou ja, vooruit maar). Krijgt hij via *de* telefoon het bevel, dan drukt de leider op de knop en worden tegelijk voor alle deelstaten kant-en-klare en ondertekende beroepschriften per fax verzonden naar ieder denkbaar college van rechtspraak, met klachten over ieder denkbaar procedureel aspect van de verkiezing, van het doorborend vermogen van de ponsmachine in X, de bestrating op de weg naar het stemlokaal te Y tot de foute voorspelling van regen in de streek Z et cetera. En meteen springen telkens twee of drie leden van de task-force in een minivan of een helikopter op weg naar de desbetreffende *judges* om ze bewusteloos te pleiten met elk denkbaar argument dat een juridisch geschoold brein kan voortbrengen.

Niks rotjes en bubbelwijn. Opperste concentratie en bereidheid tot het uiterste te gaan!

Het moet *thrilling* zijn als advocaat deel uit te maken van die task-force, net zo als het stellig *boring* was om op 01-01-2000 neer te kijken op een feestende stad van achter een bureau vol met rampenscenario's. Maar ook frustrerend, althans aan de Democratische zijde. Want stel je staat, net uit de minivan of helikopter gestapt, *fully geared up* tegenover de rechter en de wereldpers, en je mag je argumenten ontvouwen. Dan zal het je toch door hart en ziel snijden (en daar blijvende schade aanrichten) dat die argumenten zich (moeten) beperken tot doorborend vermogen, bestrating en weersvoorspelling et tutti quanti. En dat je niet, met voorbijzien aan al dat electorale de minimis, met een beroep, zo niet op de common law dan toch op common sense, de dwaling en nietigheid ab initio wegens deze kunt bepleiten van een resultaat waarbij G.W. Bush, christelijk zeloot en overigens vooral kluns, met priemende ogen blind en met flaporen doof, een *tweede* termijn krijgt.

> Als dit verschijnt, weten we meer.

Illustratie: Andre Klijnsen

houdt zich onder meer bezig met screenen, fraude, oplichting, alimentatie en overspel.

U werkt ook voor advocaten? 'Dat zegt u', is Dicks antwoord.

De Groninger advocaat M. Kremer (Trip Advocaten & Notarissen) zal niet snel een cliënt adviseren een detective in de arm te nemen. 'Mijn ervaring is niet al te best. In een zaak werd de particulier rechercheur Doctor Watson opgeroepen. Twee keer verscheen hij niet, de derde keer werd hij opgehaald. Er kwam niets zinnigs uit. Dat kwam, zei hij, omdat hij zijn medicijnen niet had kunnen slikken.'

In een andere zaak kreeg Kremer te maken met een gerenommeerd bureau. Het rapport was degelijk, maar wel wat aan de prijzige kant. Er moest dertigduizend gulden neergeteld worden. Kremer: 'En de rechter deed er niets mee.' In een andere kwestie legde de rechter het door een bureau aangeleverde bewijs ook terzijde. Terwijl het toch om een redelijk sterke bijdrage ging. Kremer: 'Het ging om een man die zei aan een whiplash te lijden als gevolg van een verkeersongeval. Er waren video-opnamen gemaakt terwijl hij op een bouwplaats stond te klussen op een steiger. Die beelden werden vertoond in de rechtszaal. Maar de rechter deed er niets mee. Die zei: de man zal een goeie dag hebben gehad.'

>

GEDROCHT

Kremer begrijpt best dat particuliere bureaus worden benaderd door advocaten. 'Het is soms bijna onmogelijk om zelf aan gegevens te komen. De bescherming van de privacy wordt soms erg overdreven. Je kunt bij tijd en wijle niet eens een voornaam van iemand te pakken krijgen.' De speurders lukt het wel. Zij weten wel een weg door het oerwoud aan regels. De Wet op de persoonsregistratie is volgens Kremer een gedrocht. De doorsnee-burger kan er nog wel mee uit de voeten als het gaat bijvoorbeeld om het vastleggen en geheimhouden van privé-gegevens. Maar waar ligt de grens als het gaat om de persoonlijke levenssfeer; zeker als het gaat om waarheidsvinding?

Kremer is dan ook niet tegen het inschakelen van particuliere bureaus. Mits er grenzen, controleerbare regels, in acht worden genomen. Neem de verzekeraars. Die schakelen een bureau uitsluitend in als ze de gedragscode van de Nederlandse Vereniging van Handelsinformatiebureaus onderschrijven en alle vergunningen hebben. En zich daar aan houden.

De raadsman heeft in zijn civiele praktijk ervaren dat private detectives in het gat duiken dat de politie niet kan vullen. 'Bijstandsfraude of verzekeringsfraude, daar loopt de politie niet hard voor.' Bij verkeersongevallen is de afhandeling door de politie nogal eens krakkemikkig. 'De politie schrijft dan op wat de mensen die ze aantreft hebben gezien. Soms blijkt dat er slechts een verklaring van één kant te zijn opgenomen. Op basis daarvan wordt voorts een schuldige aangewezen. Als je dan vraagt waarom ze dat hebben gedaan, luidt het antwoord: dat vraagt het formulier. Daar schrik je wel van.'

Kremer kan zich voorstellen dat een recherchebureau dat door het ministerie van Justitie is gemachtigd burgers te bevragen, alle kanten van een zaak terughaalt. In het belang van een partij die in de verslaglegging door de politie niet tot zijn recht is gekomen, kan zo'n onderzoek door een particulier een heel ander licht op de zaak geven.

DOORSNEE-BEDROG

Bij Recherchebureau Hoffmann wordt de kandidaat-klant op het hart gedrukt dat illegale praktijken niet in hun repertoire passen. Hoffmann staat dan ook bekend als een gerenommeerd bedrijf waarmee je bij de rechter voor de dag kunt

komen. Het dienstenpakket is groot. Digitale recherche, doorsnee-bedrog, oneerlijke concurrentie ontmaskeren, onderzoek naar sabotage, het aannemen van steekpenningen en controleren van ziekteverzuim; het zit in het aanbod van Hoffmann. Veel diensten die op het lijstje staan zijn eigenlijk kerntaken van de politie.

Vanuit het hoofdkwartier van Hoffmann wordt gemeld dat de branche niet betiteld mag worden als *booming business*, maar de belangstelling is al jaren groeiende. Het bureau heeft vijfenzeventig werknemers.

De liquidatie van Bureau Mariënborg heeft de bedrijfstak zonder twijfel schade aan het imago bezorgd. 'Maar dat neemt niet weg dat de behoefte na Mariënborg is verminderd', zegt P. Ijfs van Hoffmann. Duikt zijn bedrijf in een leemte die de politie om welke reden dan ook open laat? 'Ik wil niet zeggen dat we zaken doen waar de politie geen zin in heeft, zoals wel wordt beweerd. Het is wel zo dat sommige expertise die we in huis hebben bij de politie niet zo sterk is ontwikkeld.' Ijfs noemt een voorbeeld: 'De werking van digitale

boekhouding is zo iets. Kennis om daarbij fraude op te sporen, is bij de politie niet ruim aanwezig. Om eerlijk te zijn, van dat soort onderzoek hebben de meeste rechercheurs geen kaas gegeten.'

BINNENSKAMERS

Hoffmann wordt als zovelen in deze bedrijfstak veel ingehuurd door bedrijven en overheden. Niet zo vreemd, vindt Ijfs: 'De politie ziet fraude en diefstal binnen bedrijven, gemeenten en ministeries in eerste instantie toch vooral als een probleem voor henzelf. Zo'n vergrijp kan wellicht ook binnenskamers opgelost worden.' Dat gebeurt ook in de meeste gevallen, weet de woordvoerder uit ervaring. Van de duizend zaken die Hoffmann per jaar verwerkt, komt maar een gering aantal voor de rechter. Ijfs: 'Wij leveren een rapport. Advocaten beoordelen wat ze ermee doen. Bij ontslag op staande voet, kan de betrokken tegenpartij natuurlijk het bewijs aanvechten. Die weg staat vrij. Echt, in het overgrote deel van de rapporten horen we niet wat ermee gebeurt is. Dan wordt alles onderling afgedaan.'

De Hoffmann-woordvoerder kan zich niets voorstellen bij de kritiek die raadsheer Nuis in zijn onderzoek heeft verwoord. 'Rechters kijken juist heel kritisch naar onze resultaten. Ik begrijp niet waar Nuis het over heeft.'

'Die jongens weten iets te achterhalen wat jij niet kunt'